

УДК 331.5:331.31
JEL Classification: J60

*Оверчук В.А.,
канд. психол. наук, доц., доц. кафедри психології,
Донецький національний університет імені Василя Стуса*

АНАЛІЗ РЕГІОНАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Реалізація державної соціальної політики в сфері реабілітації та працевлаштування осіб з інвалідністю неможлива без розвитку належної інфраструктури. За часи незалежності в Україні багато чого змінилося в цій сфері, проте залишаються і невирішені проблеми. Дослідження та аналітичні звіти вказують, що соціальна сфера в Україні все ще суттєво відстає від рівня розвинутих європейських країн, зокрема, це стосується системи реабілітації та трудової інтеграції осіб з інвалідністю. Тому для розробки та реалізації серії заходів, направлених на покращення функціонування цієї системи, важливим етапом є аналіз діючої інфраструктури, яка дозволяє реалізовувати цілі та завдання державної політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливий інтерес в рамках цього дослідження представляють роботи, що розкривають регіональні особливості забезпечення реабілітації та працевлаштування. Так, в українській науковій літературі можна зустріти праці, присвячені питанням регіональних моделей соціалізації, розвитку територіальних центрів соціальних послуг, особливостям розвитку санаторно-курортного сектору, а також ролі державних та місцевих органів влади в системі реабілітації осіб з інвалідністю [2; 3]. Водночас, необхідним є періодичний узагальнюючий аналіз діючих об'єктів інфраструктури забезпечення реабілітації осіб з інвалідністю з метою пошуку резервів покращення системи такої реабілітації в цілому.

Постановка завдання. Метою статті є проведення аналізу регіональної інфраструктури реабілітації та працевлаштування осіб з інвалідністю в Україні для пошуку резервів покращення системи реабілітації в цілому.

Виклад основного матеріалу дослідження. В Україні проживає більше 2 млн. осіб з інвалідністю. Багато з них потребують реабілітації для того, щоб підвищити якість свого життя або взагалі позбавитися хвороби. Проте результати аналізу реалізації індивідуальних програм реабілітації вказують на недостатній рівень їх виконання [5]. Причин цієї проблеми є декілька, однією з яких може бути загальний рівень розвитку інфраструктури забезпечення реабілітації осіб з інвалідністю в Україні.

Узагальнений аналіз рівня розвитку інфраструктури забезпечення реабілітації осіб з інвалідністю повинен, на нашу думку, включати такі етапи:

1. Аналіз нормативно-правових актів, що регулюють питання реабілітації осіб з інвалідністю і які, зокрема, включають положення щодо інфраструктури забезпечення реабілітації осіб з інвалідністю в Україні.

2. Класифікація об'єктів інфраструктури забезпечення реабілітації осіб з інвалідністю за сукупністю ознак.

3. Аналіз статистичних даних щодо чисельності окремих груп осіб з інвалідністю.

4. Аналіз доступних статистичних даних щодо кількісних і якісних характеристик окремих груп об'єктів інфраструктури.

5. Якісний аналіз відповідності об'єктів інфраструктури реабілітації осіб з інвалідністю наявним потребам, в тому числі:

- у медичній реабілітації окремих (груп) осіб з інвалідністю;

- у психологічній реабілітації окремих (груп) осіб з інвалідністю;

- у соціальній та трудовій реабілітації, в тому числі з врахуванням потреб ринку праці у високооплачуваних і висококваліфікованих спеціалістах.

6. Якісний аналіз приватно-державного партнерства у сфері забезпечення реабілітації осіб з інвалідністю в Україні.

7. Виділення факторів впливу та резервів розвитку інфраструктури забезпечення реабілітації осіб з інвалідністю.

В Україні діє сукупність нормативно-правових актів, які регулюють питання реабілітації осіб з інвалідністю, серед яких, зокрема, Закон України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» [9], Державна типова програма реабілітації інвалідів [6]. Крім того, враховуючи нагальні потреби, що виникли в Україні, була розроблена і прийнята Державна цільова програма з фізичної, медичної, психологічної реабілітації і соціальної та професійної реабілітації учасників АТО та осіб, які брали участь у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення, на період до 2022 року [7].

Відповідно до Закону України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні», «реабілітація осіб з інвалідністю – це система медичних, психологічних, педагогічних, фізичних, професійних, трудових, фізкультурно-спортивних, соціально-побутових заходів, спрямованих на надання особам допомоги у відновленні та компенсації порушених або втрачених функцій організму для досягнення і підтримання соціальної та матеріальної незалежності, трудової адаптації та інтеграції в суспільство, а також забезпечення осіб з інвалідністю технічними та іншими засобами реабілітації і виробами медичного призначення» [9].

Документом, що узагальнює заходи держави для забезпечення реабілітації осіб з інвалідністю, є Державна типова програма реабілітації інвалідів [6] (важливо зауважити, що до даного документу не було внесено відповідних змін термінів). Вона встановлює гарантований державою перелік послуг з медичної, психолого-педагогічної, фізичної, професійної, трудової, фізкультурно-спортивної, побутової і соціальної реабілітації, технічних та інших засобів реабілітації, виробів медичного призначення, які надаються інваліду, дитині-інваліду з урахуванням фактичних потреб залежно від віку, статі, виду захворювання безоплатно або на пільгових умовах.

Програмою визначається перелік послуг, що надаються особам з інвалідністю з ураженням опорно-рухового апарату та центральної і периферичної нервової системи, з психічними захворюваннями та розумовою відсталістю, з ураженням органів слуху, зору, внутрішніх органів та особам з онкологічними захворюваннями. Зазначений розподіл на групи використовується при визначенні обсягу реабілітаційних послуг. Однак, не завжди інвалідність окремої людини має однозначну природу, і, крім того, існує потреба у заходах та засобах реабілітації не за одним напрямом, а за декількома, що одна реабілітаційна установа не завжди може забезпечити.

Обсяг реабілітаційних послуг, що надаються за індивідуальною програмою реабілітації, не може бути менший за перелік, що передбачений Державною типовою програмою реабілітації [6]. Щодо переліку реабілітаційних послуг необхідно відмітити суттєвий недолік. Так, в Україні не визначено механізм перегляду заходів реабілітації відповідно до змін у технологіях, появі нових засобів, що можуть бути використані особою з інвалідністю для реабілітації.

До недоліків, що впливають на рівень виконання заходів реабілітації передбачених в індивідуальній програмі реабілітації належить відсутність координації між усіма задіяними інститутами [3, с. 25]. Крім того, варто зауважити, що за прийнятою Концепцією реформування медико-соціальної

експертизи [8] передбачено зміну принципу визначення обсягу реабілітаційних послуг, що впливатиме і на рівень залучення об'єктів інфраструктури, у тому числі за регіонами.

З метою проведення такої реабілітації в Україні діє система реабілітаційних закладів. Усі об'єкти інфраструктури забезпечення реабілітації осіб з інвалідністю пропонуємо класифікувати за групою ознак:

1. За формою власності: державні, колективні, приватні, змішаної форми власності.

2. За масштабом діяльності – державного, регіонального та місцевого значення.

3. За формою реабілітації: медичної, медико-соціальної, соціальної, психолого-педагогічної, фізичної, професійної, трудової, фізкультурно-спортивної реабілітації [9, ст. 13]. Також заклади можуть бути змішаного типу.

4. За віковими групами осіб з інвалідністю: реабілітаційні установи для дітей (також можуть спеціалізуватися на дітях різних вікових груп), для дорослих, змішані.

5. За галузевою приналежністю: соціальні, культурні, психологічні, освітні, медичні, наукові, виробничі та управлінські та інші установи, організації та підприємства [9, ст. 12].

Державне управління системою реабілітації осіб з інвалідністю у межах своєї компетенції здійснюють центральні органи виконавчої влади, що забезпечують формування державної політики у сферах трудових відносин, соціального захисту населення, охорони здоров'я, освіти, культури, фізичної культури і спорту, будівництва та архітектури, інші центральні органи виконавчої влади, які у межах своїх повноважень займаються формуванням і (чи) реалізацією державної політики у сфері соціального захисту населення та/або здійснюють заходи з реабілітації осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю [9, ст. 6. ч. 2].

Станом на початок 2018 року в Україні діяли 153 реабілітаційні установи [5]: 118 центрів соціальної реабілітації дітей з інвалідністю, 4 центри професійної реабілітації осіб з інвалідністю, 29 центрів комплексної реабілітації осіб з інвалідністю, 2 установи змішаного типу для осіб з інвалідністю внаслідок інтелектуальних порушень, які в свою чергу нерівномірно розташовані в різних регіонах України (рис. 1).

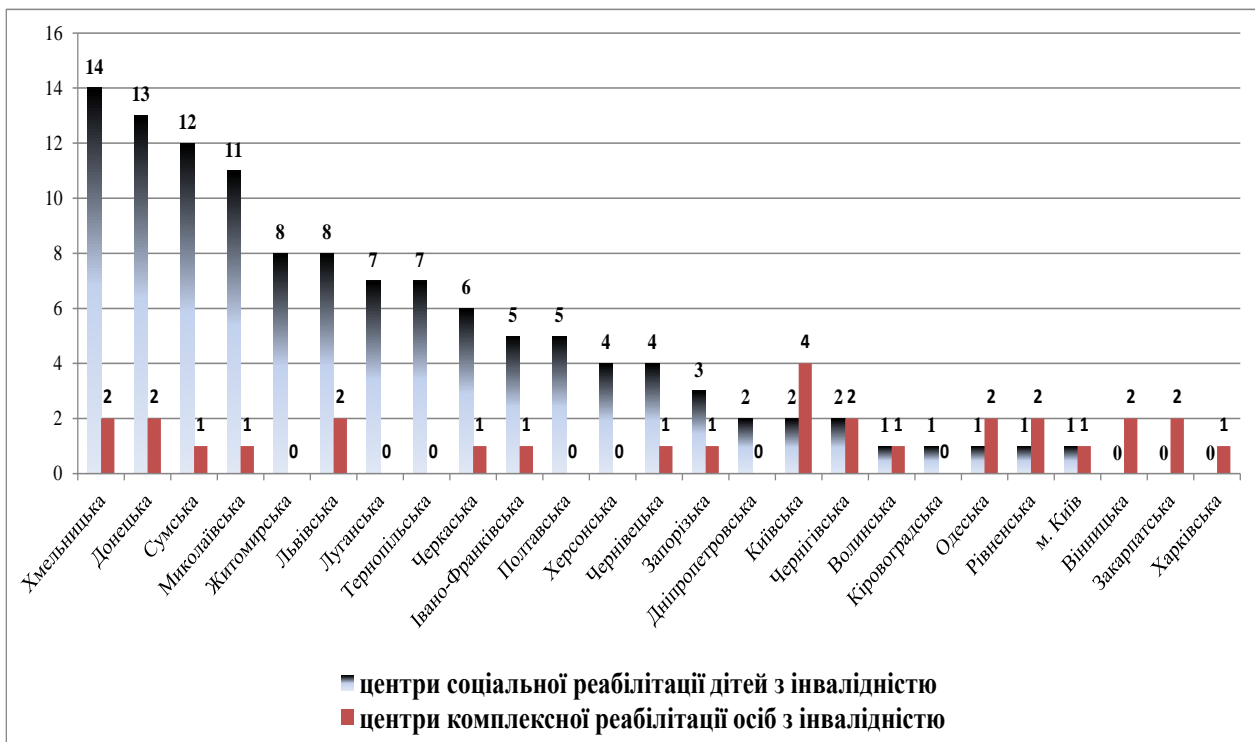

Рис. 1. Розподіл центрів реабілітації осіб з інвалідністю по регіонах України станом на 01.01.2018 р.

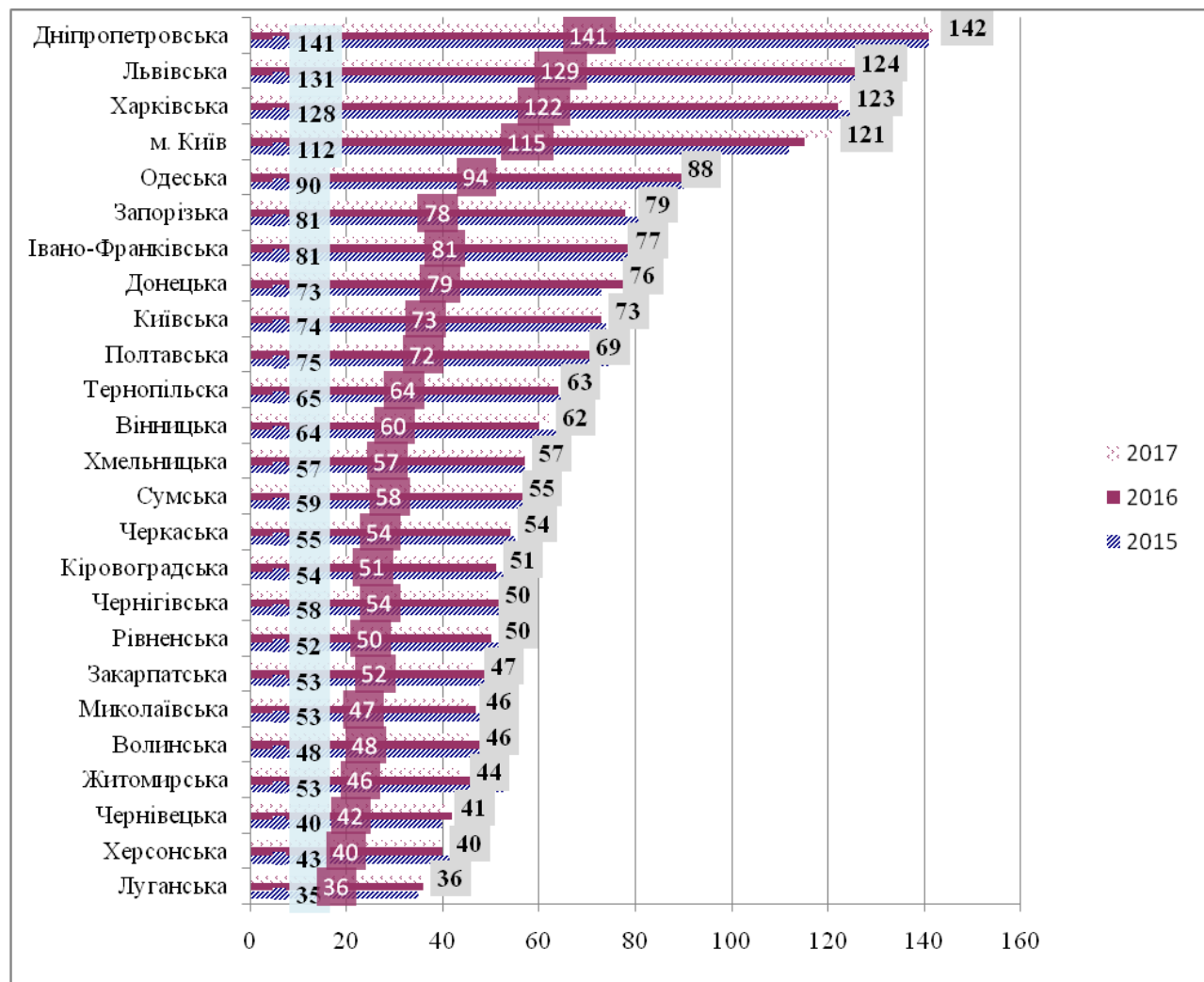
Джерело: розроблено автором на основі [5]

Найбільша кількість реабілітаційних центрів спеціалізується на соціальній реабілітації дітей-інвалідів. Хмельницька область є лідером за кількістю саме таких закладів. В свою чергу, Київська область лідирує за кількістю центрів комплексної реабілітації осіб з інвалідністю.

На сайті Міністерства соціальної політики України наводиться перелік державних реабілітаційних установ осіб з інвалідністю [1; 10], які йому безпосередньо підпорядковуються:

Державна реабілітаційна установа «Центр комплексної реабілітації для осіб з інвалідністю «Поділля»; Державна реабілітаційна установа «Центр комплексної реабілітації для дітей з інвалідністю «Промінь»; Львівський міжрегіональний центр соціально-трудової, професійної та медичної реабілітації інвалідів; Донбаський міжрегіональний центр професійної реабілітації інвалідів; Вінницький центр соціальної реабілітації дітей-інвалідів «Промінь»; Всеукраїнський центр реабілітації інвалідів «Віра, надія, любов»; Всеукраїнський центр професійної реабілітації інвалідів; Державний комплекс соціальної реабілітації дітей-інвалідів. Крім цього, в кожній області в містах та районах діють незалежні центри реабілітації осіб з інвалідністю. Водночас, реабілітація осіб з певними видами захворювання можлива лише в окремих спеціалізованих закладах, які можуть розташовуватися на значній відстані від основного місця проживання особи з інвалідністю.

Одним із важливих інфраструктурних об'єктів реабілітації є санаторії та пансіонати з лікуванням та санаторії-профілакторії [4]. Водночас, статистичні дані (рис. 2) вказують на декілька особливостей розміщення цих закладів.

Рис. 2. Розподіл санаторіїв та пансіонатів з лікуванням за регіонами України у 2015-2017 роках

Джерело: побудовано автором на основі даних [11]

Так, закономірним є те, що більшість з них розташовані в санаторно-курортних зонах України, де є відповідні природні умови – біля моря, в горах, в місцевостях, де є лікувальні води чи інші природні ресурси. Найбільша кількість таких закладів у 2017 році розташовувалася у Львівській (42 заклади), Одеській (27) та Закарпатській (19) областях.

Крім нерівномірного розташування, очевидною тенденцією є те, що за останні роки в більшості областей України кількість санаторіїв та пансіонатів з лікуванням та санаторіїв-профілакторіїв скоротилася або залишилися незмінною. При цьому деякі з таких установ вдосконалили якість обслуговування осіб, що перебувають на лікуванні чи реабілітації, тоді як інші заклади розвиваються дуже повільно.

Реабілітація осіб з інвалідністю також проводиться в лікувальних закладах. Аналіз офіційних статистичних даних вказує на те, що їх кількість по регіонах у 2017 році зменшилася на 1–17% у більшості регіонів у порівнянні з 2015 роком. Виняток становить Луганська, Чернівецька та Дніпропетровська області зі зростанням на одну одиницю, Донецька (+3), м. Київ (+9) та Хмельницька (без змін). Водночас, зросла кількість лікарських амбулаторно-поліклінічних закладів на 0,30–10,05%, за винятком Луганської, Полтавської та Одеської областей, де спостерігалось їх незначне скорочення.

Розподіл лікарняних закладів і лікарських амбулаторно-поліклінічних закладів залишається нерівномірним за областями України, на що, в першу чергу, впливає щільність населення в регіоні, географічні особливості регіону, економічна спеціалізація і рівень соціально-економічного розвитку даного регіону. Проте кількість закладів не є ключовою характеристикою, якщо вони працюють ефективно. Водночас в Україні залишається актуальною проблема забезпечення осіб з інвалідністю лікарями-реабілітологами та лікувальних і спеціалізованих реабілітаційних закладів необхідним обладнанням.

В цілому можна виділити такі основні групи фактори, що впливають на рівень розвитку інфраструктури забезпечення реабілітації осіб з інвалідністю:

1. Законодавче забезпечення. Ініціативи з розвитку та покращення системи реабілітації осіб з інвалідністю повинні отримувати своєчасну нормативно-правову підтримку.

2. Фінансово-економічні фактори. Рівень розвитку соціальної сфери суттєво залежить від економічної ситуації в цілому в країні та результатів економічного обґрунтування окремих програм й рівня фінансування соціальних програм. Окремим фактором, який впливає на рішення є рівень попиту на окремі види соціальних послуг, пов'язаних з реабілітацією осіб з інвалідністю.

3. Соціально-культурні фактори, які можуть мати вплив при прийнятті рішення щодо необхідності державної/суспільної підтримки осіб з інвалідністю; вплив на кількість осіб з певним видом інвалідності.

4. Географічні фактори. Такі фактори, в першу чергу, впливають на місце розташування об'єктів інфраструктури, через які забезпечується реабілітація осіб з інвалідністю.

5. Забезпеченість кваліфікованим персоналом. Для успішної реабілітації осіб з інвалідністю ключовою є наявність кваліфікованих фахівців, які знають як працювати з кожною окремою особою для досягнення найшвидшого і найкращого результату.

6. Освітньо-наукові фактори. До цієї групи факторів пропонуємо віднести фактори, пов'язані з рівнем наукових досліджень питань, пов'язаних з реабілітацією осіб з інвалідністю та рівнем застосування результатів досліджень на практиці фахівцями реабілітаційних центрів, державних установ соціальної сфери, іншими особами, які в професійному або повсякденному житті мають справу з особами з інвалідністю.

З кожною з цих груп факторів пов'язані і резерви покращення функціонування системи реабілітації осіб з інвалідністю. Крім того, варто відмітити, що залишаються фрагментарними статистичні дані щодо тих інфраструктурних об'єктів реабілітації, які підпорядковуються громадським організаціям чи приватним підприємствам. Хоча саме співпраця з такими підприємствами та організаціями відкриває багато можливостей для підвищення якості і швидкості реабілітації осіб з інвалідністю в Україні.

Висновки з проведеного дослідження. В Україні діє доволі прогресивне законодавство в сфері реабілітації осіб з інвалідністю та розгалужена система закладів реабілітації осіб з інвалідністю, які включають установи, організації та підприємства різних форм власності і різного підпорядкування, і діяльність яких спрямована на досягнення різних цілей в сфері реабілітації осіб з інвалідністю. Проте існує і багато невирішених проблем, які потребують перегляду існуючих практик і норм. Серед основних можна виділити доступність об'єктів інфраструктури для осіб з інвалідністю (можливість отримання реабілітаційних послуг, географічна доступність, фінансова доступність) і забезпеченість цих закладів спеціалістами і обладнанням. Тому, як подальші напрямки досліджень, можна виділити такі, як: більш глибоке вивчення потреб осіб з інвалідністю в реабілітаційних послугах, можливостей використання сучасних підходів до реабілітації, аналіз можливостей більш активного залучення до реабілітації організацій третього сектору.

Бібліографічний список

1. Державні центри комплексної реабілітації / Міністерство соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua/content/organi-ta-ustanovi-v-skladi-ministerstva-ta-sferi-yogo-upravlinnya.html> (дата звернення 15.05.2019).

2. Дубич К.В. Сучасна система надання соціальних послуг в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*: електронне наукове фахове видання. 2015. № 3. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?n=3&y=2015> (дата звернення 15.05.2019).

3. Мойса Б. Пропозиції до політики щодо реабілітації осіб з порушеннями здоров'я. Вересень 2017. 32 с. URL: http://parlament.org.ua/wp-content/uploads/2017/09/Propozicii_Politiki_reabilitacii_zdoroviya-1.pdf (дата звернення 15.05.2019).
4. Одним із пріоритетних напрямків Міністерства соціальної політики є забезпечення пільгової категорії громадян санаторно-курортним лікуванням. URL: <https://www.msp.gov.ua/timeline/Sanatornokurortnoe-likuvannya.html> (дата звернення 15.05.2019).
5. Основні показники медико-соціальної реабілітації осіб з інвалідністю в Україні за 2017 рік: аналітико-інформаційний довідник / Науково-дослідний інститут реабілітації осіб з інвалідністю. Вінниця: НДІРОІ, 2018, 123 с.
6. Про затвердження Державної типової програми реабілітації інвалідів: Постанова Кабінету Міністрів України від 08.12.06 № 1686 / База даних «Законодавство України». ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1686-2006-%EF> (дата звернення 15.05.2019).
7. Про затвердження Державної цільової програми з фізичної, медичної, психологічної реабілітації і соціальної та професійної реадaptaції учасників антитерористичної операції та осіб, які брали участь у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення, на період до 2022 року: Постанова Кабінету міністрів України від 05.12.2018 № 1021. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1021-2018-%D0%BF?lang=en> (дата звернення 15.05.2019).
8. Про Концепцію реформування системи медико-соціальної експертизи: Проект розпорядження Кабінету міністрів України. URL: http://moz.gov.ua/uploads/1/9149-pro_20181212_1_dod.pdf (дата звернення 15.05.2019).
9. Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні: Закон України від 06.10.2005 № 2961-IV / База даних «Законодавство України». ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15> (дата звернення 15.05.2019).
10. Санаторно-курортне лікування осіб з інвалідністю / Міністерство соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua/content/sanatornokurortne-likuvanniyat-invalidiv.html> (дата звернення 15.05.2019).
11. Статистичний щорічник України за 2017 р. / Державна служба статистики України. Київ: Держстат, 2018. 541 с.

References

1. *Derzhavni tsentry kompleksnoi rehabilitatsii / Ministerstvo sotsialnoi polityky Ukrainy* [State centers of complex rehabilitation / Ministry of Social Policy of Ukraine], available at: <https://www.msp.gov.ua/content/organi-ta-ustanovi-v-skladi-ministerstva-ta-sferi-yogo-upravlinnya.html> (access date May 15, 2019).
2. Dubych, K.V. (2015), "Modern system of provision of social services in Ukraine", *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*: elektronne naukove fakhove vydannia, no. 3, available at: <http://www.dy.nayka.com.ua/?n=3&y=2015> (access date May 15, 2019).
3. Moisa, B. (2017), *Propozytsii do polityky shchodo rehabilitatsii osib z porushenniamy zdorovia* [Proposals for rehabilitation policies for people with disabilities], 32 p., available at: http://parlament.org.ua/wp-content/uploads/2017/09/Propozicii_Politiki_reabilitacii_zdoroviya-1.pdf (access date May 15, 2019).
4. *Odnym iz priorytetnykh napriamkiv Ministerstva sotsialnoi polityky ye zabezpechennia pilhovoї katehorii hromadian sanatorno-kurortnym likuvanniam* [One of the priorities of the Ministry of Social Policy is to provide to benefit-entitled citizens with sanatorium-resort treatment], available at: <https://www.msp.gov.ua/timeline/Sanatornokurortnoe-likuvannya.html> (access date May 15, 2019).
5. *Naukovo-doslidnyi instytut rehabilitatsii osib z invalidnistiu (2018), Osnovni pokaznyky medyko-sotsialnoi rehabilitatsii osib z invalidnistiu v Ukraini za 2017 rik: analityko-informatsiinyi dovidnyk* [Main indicators of medical and social rehabilitation of persons with disabilities in Ukraine in 2017: Analytical and informational guide], NDIROI, Vinnytsia, Ukraine, 123 p.
6. Kabinet Ministriv Ukrainy (2006), *Pro zatverdzhennia Derzhavnoi typovoi prohramy rehabilitatsii invalidiv* [On approval of the standard state program for rehabilitation of persons with disabilities], Postanova KMU dated 08.12.2006 no. 1686, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1686-2006-%EF> (access date May 15, 2019).
7. Kabinet Ministriv Ukrainy (2018), *Pro zatverdzhennia Derzhavnoi tsilovoi prohramy z fizychnoi, medychnoi, psykholohichnoi rehabilitatsii i sotsialnoi ta profesiinoї readaptatsii uchasykiv antyterorystychnoi operatsii ta osib, yaki braly uchast u zdiisnenni zakhodiv iz zabezpechennia natsionalnoi bezpeky i oborony, vidsichi i strymuvannia zbroinoї ahresii Rosiiskoi Federatsii v Donetskii ta Luhanskii oblastiakh, zabezpechenni yikh zdiisnennia, na period do 2022 roku* [On approval of the state program for financial, medical, psychological rehabilitation and social and professional readaptation of the participants of the

antiterrorist operation and persons who took part in realization of actions for assurance of national security and defense, rebuff and containment of the aggression of Russian Federation in Donetsk and Luhansk regions, and assurance of their implementation, during the period until 2022], Postanova KМУ dated 05.12.2018 no. 1021, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1021-2018-%D0%BF?lang=en> (access date May 15, 2019).

8. *Pro Kontseptsiiu reformuvannia systemy medyko-sotsialnoi ekspertyzy: Proekt rozporiadzhennia Kabinetu ministriv Ukrainy* [On concept of reformation of the system of medical and social expert evaluation: Draft resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine], available at: http://moz.gov.ua/uploads/1/9149-pro_20181212_1_dod.pdf (access date May 15, 2019).

9. Verkhovna Rada Ukrainy (2005), *Pro rehabilitatsiiu osib z invalidnistiu v Ukraini* [On rehabilitation of persons with disabilities in Ukraine], Zakon Ukrainy dated 06.10.2005 no. 2961-IV, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15> (access date May 15, 2019).

10. *Sanatorno-kurortne likuvannia osib z invalidnistiu / Ministerstvo sotsialnoi polityky Ukrainy* [Sanatorium and resort treatment of persons with disabilities / Ministry of Social Policy of Ukraine], available at: <https://www.msp.gov.ua/content/sanatornokurortne-likuvannyat-invalidiv.html> (access date May 15, 2019).

11. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2018), *Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2017 rik* [Statistical Yearbook of Ukraine for 2017], Derzhstat, Kyiv, Ukraine, 541 p.

Оверчук В.А. АНАЛІЗ РЕГІОНАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УКРАЇНІ

Мета. Проведення аналізу регіональної інфраструктури реабілітації та працевлаштування осіб з інвалідністю в Україні для пошуку резервів покращення системи реабілітації в цілому.

Методика дослідження. В процесі дослідження використовувалися загальнонаукові і спеціальні методи дослідження, зокрема: методи аналізу і синтезу та специфічні методи аналізу документів – при аналізі нормативно-правових документів, що стосуються теми дослідження; метод індукції та дедукції – при аналізі факторів впливу на розвиток інфраструктури забезпечення реабілітації осіб з інвалідністю, а також виділенні резервів розвитку цієї інфраструктури; описової статистики – при аналізі рівня розвитку інфраструктури та огляді рівня потреби в об'єктах інфраструктури.

Результати. Проаналізовано регіональну інфраструктуру забезпечення реабілітації осіб з інвалідністю в Україні. Розглянуто види установ за напрямками реабілітації. Проведено огляд тенденцій в змінах інфраструктури протягом останніх років. Зазначено географічні, соціальні, економічні та інші фактори, що впливають на ці зміни. Виділено резерви розвитку регіональної інфраструктури забезпечення реабілітації осіб з інвалідністю в Україні.

Наукова новизна. Удосконалено класифікацію об'єктів інфраструктури забезпечення реабілітації осіб з інвалідністю. Отримав подальшого розвитку комплексний аналіз системи інфраструктури забезпечення реабілітації осіб з інвалідністю, що, на відміну від існуючого, включає проведення аналізу програм трудової реабілітації, що надаються закладами реабілітації, вимогам ринку праці, включаючи ринків високооплачуваних професій; виділення ключових груп факторів, що впливають на рівень розвитку системи реабілітації осіб з інвалідністю.

Практична значущість. Отримані результати можуть бути використані урядовими і неурядовими організаціями при формуванні соціальної політики держави щодо забезпечення вчасної і у повному обсязі медичної, психологічної, соціальної та трудової реабілітації осіб з інвалідністю.

Ключові слова: особа з інвалідністю, реабілітація, регіональна політика, регіональна інфраструктура, соціальна політика, розвиток інфраструктури.

Overchuk V.A. ANALYSIS OF REGIONAL INFRASTRUCTURE PROMOTING A REALIZATION OF INDIVIDUALS WITH DISABILITIES IN UKRAINE

Purpose. The aim of the article is to conduct an analysis of the regional infrastructure for rehabilitation and employment of people with disabilities in Ukraine to find reserves for improving the rehabilitation system in general.

Methodology of research. General scientific and special methods of research are used in the process of research, in particular: methods of analysis and synthesis and specific methods of analysis of documents – in the analysis of regulatory documents related to the topic of research; the method of induction and deduction – in analyzing the factors of influence on the development of infrastructure for the rehabilitation of persons with disabilities, as well as allocation of reserves for the development of this infrastructure; descriptive statistics – when analyzing the level of infrastructure development and reviewing the level of demand for infrastructure objects.

Findings. The regional infrastructure of rehabilitation of persons with disabilities in Ukraine is analyzed. The types of institutions in the areas of rehabilitation are considered. An overview of trends in infrastructure changes has been conducted in recent years. The geographical, social, economic and other factors influencing these changes are indicated. The reserves for the development of regional infrastructure for the rehabilitation of persons with disabilities in Ukraine are allocated.

Originality. The classification of objects of infrastructure for the rehabilitation of persons with disabilities has been improved. The further development of a comprehensive analysis of the infrastructure of rehabilitation of persons with disabilities, which, unlike the current one, includes the analysis of programs of labour rehabilitation provided by the institutions of rehabilitation, labour market requirements, including highly paid professions markets; the allocation of key groups of factors that influence the level of development of the system of rehabilitation of persons with disabilities.

Practical value. The results obtained can be used by governmental and non-governmental organizations in shaping the social policy of the state in order to ensure timely and full medical, psychological, social and labour rehabilitation of persons with disabilities.

Key words: person with disabilities, rehabilitation, regional policy, regional infrastructure, social policy, infrastructure development.

Оверчук В.А. АНАЛИЗ РЕГИОНАЛЬНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ ОБЕСПЕЧЕНИЕ РЕАБИЛИТАЦИИ ЛИЦ С ИНВАЛИДНОСТЬЮ В УКРАИНЕ

Цель. Проведение анализа региональной инфраструктуры реабилитации и трудоустройства лиц с инвалидностью в Украине для поиска резервов улучшения системы реабилитации в целом.

Методика исследования. В процессе исследования использовались общенаучные и специальные методы исследования, в частности: методы анализа и синтеза, и специфические методы анализа документов при анализе нормативно-правовых документов, касающихся темы исследования; метод индукции и дедукции при анализе факторов влияния на развитие инфраструктуры обеспечения реабилитации лиц с инвалидностью, а также выделении резервов развития этой инфраструктуры; описательной статистики при анализе уровня развития инфраструктуры и осмотре уровня потребности в объектах инфраструктуры.

Результаты. Проанализирована региональная инфраструктура обеспечения реабилитации лиц с инвалидностью в Украине. Рассмотрены виды учреждений по направлениям реабилитации. Проведен обзор тенденций в изменениях инфраструктуры в последние годы. Указаны географические, социальные, экономические и другие факторы, влияющие на эти изменения. Выделены резервы развития региональной инфраструктуры обеспечения реабилитации лиц с инвалидностью в Украине.

Научная новизна. Усовершенствована классификация объектов инфраструктуры обеспечения реабилитации лиц с инвалидностью. Получил дальнейшее развитие комплексный анализ системы инфраструктуры обеспечения реабилитации лиц с инвалидностью, что в отличие от существующего включает проведение анализа программ трудовой реабилитации, предоставляемых учреждениями реабилитации, требованиям рынка труда, включая рынков высокооплачиваемых профессий, выделение ключевых групп факторов, влияющих на уровень развития системы реабилитации лиц с инвалидностью.

Практическая значимость. Полученные результаты могут быть использованы правительственными и неправительственными организациями при формировании социальной политики государства по обеспечению своевременной и в полном объеме медицинской, психологической, социальной и трудовой реабилитации лиц с инвалидностью.

Ключевые слова: человек с инвалидностью, реабилитация, региональная политика, региональная инфраструктура, социальная политика, развитие инфраструктуры.